

*Horváth Zoltán*¹

A konferenciaturizmus terület és gazdaságfejlesztési lehetőségei a Balaton Régióban

1. Bevezetés

Magyarországnak jó a híre a konferenciaturizmus piacán, évek óta az első 8–10 legnépszerűbb helyszín közt vagyunk. A kongresszusi turizmus magában foglal minden olyan programot (kongresszus, konferencia, szimpózium, kerekasztal-megbeszélés, kiállítás, vásár, work shop), amelyen a vendégek a szolgáltatásokat előre megrendelve, szervezett keretek közt tanácskoznak, vagy szereznek piaci, illetve tudományos tapasztalatot (MICHALKÓ G. 1998).

2006-ban a kereskedelmi szálláshelyekre érkező vendégek 10%-a érkezett kongresszusokra, konferenciákra, 21%-a hivatalos üzleti céllal, 69%-a szabadidejének eltöltésére (KSH, 2007).

A tanulmányban a Balaton közvetlen környezetében lévő 164 települést magában foglaló Balaton Régió településeit vizsgálom (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet), amely fejlesztési régió, 52 part menti és 112 parttól távolabbi, úgynevezett háttértelepülés alkotja (BUDAY-SÁNTHA A. 2007).

A Balaton régióban a vendégéjszakák száma az utóbbi években csökkent, az 1999-as 7 208 409 vendégéjszakáról 2006-ra 5 678 310 vendégéjszakára (tehát 27%-kal), de még így is az ország vendégéjszaka-forgalmának közel negyedét teszi ki. A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek számát tekintve a régió részesedése az 1998. évi 16,9%-ról 2005-re 15,8%-ra csökkent, 2007-re viszont ismét elérte a 16,9%-ot (MAGYAR TURIZMUS ZRT. 2008). Míg a 80-as években a balatoni turizmus bevételei az ország turisztikai bevételének több mint 30%-át, a 90-es években 27–29%-át tették ki, addig ma annak kb. 21%-át adják. A statisztikai adatok is alátámasztják a turizmus fejlesztésének szükségességét.

A konferenciák és meetingek fogadása azért előnyös a balatoni településeken, mivel ellensúlyozni tudja a szabadidős turizmus szezonális ingadozását, hiszen a legjellemzőbb időszaka a tavaszi és az őszi hónapokra tehető.

Bár hazánkban a konferenciaturizmus ma még nagyrészt Budapestre irányul, de a Balaton régió települései is kitűnő helyszínek a konferenciák, meetingek szervezésére, ami a jó megközelíthetőségnek, a színvonalas konferenciaközpontoknak és szállodáknak, valamint a jó minőségű turisztikai szolgáltatásoknak köszönhető. Amíg 2000-ben 103 356 vendég utazott ide kongresszusokra, konferenciákra (az összes vendég 10%-a), 2006-ban már 138 660 (az összes vendég 11,8%-a), ami 34%-os növekedést jelent a 7 év alatt. (KSH VESZPRÉMI IGAZGATÓSÁGA, 2008).

2. A turizmus szerepe a területfejlesztésben

A turizmus térbeli jellegénél fogva igen komoly hatással van az adott desztinációra. A turisztikai tér dinamikáját tekintve rendelkezik néhány sajátossággal, például hogy fogyasztása és termelése egyidejűleg jelentkezik, illetve, hogy a keresletnek oda kell jutni, ahol a turisztikai vonzerő jelentkezik (DÁVID L. – BUJDOSÓ Z. – PATKÓS Cs. 2003).

¹ Horváth Zoltán Pécsi Tudományegyetem, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, Pécs
Email: horvathzoltan@freemail.hu

2.1. Országos turisztikai koncepciók és programok: a turizmus nemzeti stratégiái

A turizmus és a területfejlesztés kapcsolatrendszere nyilvánvaló. A területfejlesztés legfontosabb alapkategóriája a fejlesztési koncepció, amelynek célja a hosszú távú célok, prioritások meghatározása. Ezzel a turizmusfejlesztési koncepció állítható párhuzamba, ami átfogó fejlesztési célokat és szakmai irányelveket tartalmaz. A területfejlesztési tervezés következő szintjén a fejlesztési program áll, ami stratégiai programból és operatív programból tevődik össze.

A hazai konferenciaturizmus fejlesztésének fontosságát hangsúlyozza a Széchenyi Terv Turizmusfejlesztési Programjának Konferenciaturizmus fejlesztési alprogramja (2001). Három célt jelöl meg, a konferenciaturizmus hazai fogadóképességének a bővítését, a hazánkban tartott nemzetközi rendezvények számának a növelését, és Magyarország, mint konferenciaturisztikai célterület népszerűsítését.

Az Országos Területfejlesztési Koncepció (2005) kihangsúlyozza a Balatonnal kapcsolatosan a minőségi turizmus feltételeinek a megteremtését, valamint a komplex turisztikai termékek kialakításának a fontosságát (ilyen a konferenciaturizmus is).

2.2. Regionális és megyei szintű turizmusfejlesztés

A területfejlesztési stratégiák követelményei szerint regionális szinten elvárás az adottságok feltárása. A stratégiai célok közt szerepel az együttműködés területeinek a meghatározása, a különböző térségi szintek munkájának a harmonizálása, interregionális kezdeményezések, a regionális kohézió erősítése, illetve a fenntartható és versenyképes turizmus kialakítása. Ezért kiemelten fontos szerepe van a regionális fejlesztési tanácsoknak, és ügynökségeknek. A Balatoni Fejlesztési Tanács 1999-től képviselője a Balaton és környéke regionális törekvéseinek.

A régióban több dokumentum is foglalkozik a konferenciaturizmus fejlesztésével, így a Balaton Régió tízéves gazdaságfejlesztési programja (2001), A Balaton Régió Stratégiai Fejlesztési Programja (2002–2006), A Balaton Turizmusának Fejlesztési Koncepciója és Programja (2005), A Balaton Régió Részletes Fejlesztési Terve (2006).

A hivatásturizmus terén a kiemelt fejlesztési célok a dokumentumok alapján a következők:

- A Balatonnak a jövőben Budapest mellett középtávon a belföldi piaci részesedés növelésével, az ország kiemelt hivatásturisztikai desztinációjává kell válnia.
- Néhány nagyobb balatoni multifunkcionális központ építése, vagy rekonstrukció utáni kialakítása (mint Keszthelyen és Balatonfüreden amilyen már üzemel).
- A balatoni hivatásturisztikai fejlesztések kiemelt területei a konferenciaturizmus és az incentive turizmus, a fejlesztések további bővíthető elemei a kiállítások és a vásárok.

Magyarország sajátossága a megyerendszer fennmaradása, így a legtöbb esetben ezek a közigazgatási egységek is megalkották a maguk turisztikai fejlesztési koncepcióját és programját. A konferenciaturizmus fejlesztésének szükségessége a Somogy és a Veszprém megyei Turizmusfejlesztési Koncepcióban szerepel. A Somogy megyei hangsúlyozza, hogy a meglévő szálláshelyek felújítása során figyelni kell arra, hogy konferenciák szervezésére alkalmasak legyenek, új beruházásoknál pedig prioritás legyen egy konferenciaközpont kialakítása. A Veszprém megyei a sokszínű városok (Veszprém, Pápa) konferenciaközpontként történő bevezetését tartja a legfontosabbnak, de versenyképesnek ítéli még a Balaton-parti településeket Balatonaligától Tihanyig.

2.3. Területfejlesztés a kistérségekben

A Balaton Régió 164 települése 12 statisztikai kistérséghez tartozik. Kistérségi léptékben a turizmus, mint területfejlesztési eszköz elemzése során döntő fontosságú a társadalmi szereplők vizsgálata. Ebben a léptékben a települési önkormányzatok, intézmények, civil szervezetek, szerveződések, a helyi lakosság, a turisztikai vállalkozók jelentik a legfontosabb szereplőgárdát. A menedzsmentet a kistérségi területfejlesztési társulások, a Tourinform irodák és civil szervezetek végzik.

3. A konferenciaturizmus gazdasági, társadalmi-kulturális és környezeti hatásai a Balaton Régióban

A turisztikai tevékenységek komplex kapcsolatrendszerükön keresztül hatással vannak a fogadóterületek gazdaságára, társadalmára, kultúrájára és fizikai környezetére. A konferenciaturizmus a résztvevők köre, a corporate kereslet sajátosságai és a kínálat komplexitása miatt, jóval intenzívebb hatásokkal jár, mint a vakációs turizmus.

3.1. A konferenciaturizmus gazdasági hatásai

A turizmus gazdasági hatásainak alapja a turisták költése. A konferenciavendégek jóval többet költenek, mint az átlagos utazó, hazánkban ez hatszorosa-nyolcszorosa lehet a többi kategóriába sorolt turista költsékezési kedvének (NIKLAJ Á. 2004).

A konferenciaturizmus gazdasági jelentősége a legfontosabb a turizmus ipar számára. A gazdasági hatások nem csak a fogadó helyszín azon szolgáltatóira, üzleteire vonatkoznak, akik közvetlenül kapcsolatba kerülnek a konferenciák résztvevőivel. Befolyásolja más cégek forgalmát is, mint például az étel-ital nagykereskedőket, papírüzleteket, nyomdákét, mosodákét, utazási irodákét stb., akiktől a konferencia szervezői szolgáltatásokat kérnek, vagy árucikkeket vásárolnak. A direkt és indirekt bevételek és költségek gerjesztett hatást gyakorolnak a helyi gazdaságra, mivel a munkaadók és a munkavállalók a jövedelmeik egy részét helyben költik el árucikkek vásárlására és szolgáltatások igénybevételére.

A turizmus gazdasági hatásait a fogadóhelyeken általában négy jól elkülöníthető területen számszerűsíthetjük (TRIBE, J. 1999):

- Jövedelemhatás: hozzájárulás a GDP-hez, munkavállalói jövedelem, vállalkozói jövedelem, kormányzati és önkormányzati bevételek,
- Foglalkoztatásra gyakorolt hatás (munkahelyteremtés),
- Beruházás és fejlesztés ösztönzése (gazdasági szerkezetátalakítás, területfejlesztés),
- Fizetési mérlegre gyakorolt hatás (nemzetközi turizmus esetén).

3.1.1. Jövedelemhatás

3.1.1.1. Hozzájárulás a vállalkozások és a munkavállalók jövedelmeihez

A turisták költése során a vállalkozások (szállásadók, vendéglátóipari egységek, kisboltok, stb.) bevételhez jutnak, amiből egyrészt árukat, szolgáltatásokat vásárolnak, másrészt kifizetik a saját és a munkavállalók béreit és járulékait. A beszállítóik, és a beszállítók beszállítói ugyanúgy árukat és szolgáltatásokat vásárolnak és kifizetik a foglalkoztatottak béreit és járulékait.

3.1.1.2. Hozzájárulás a kormányzati és az önkormányzati bevételekhez

A turizmus a fogadóhelyek önkormányzatainak bevételeire közvetlenül a turisztikai létesítmények által befizetett adókkal hat (a Balaton Régióban azok a szállodák, amelyek egész évben üzemelnek – ilyenek a konferenciaturizmussal is foglalkozó szállodák – természetesen jóval több adót fizetnek, mint a csak szezonálisan nyitva tartók). Ezek a helyi iparüzési adó és a vendégéjszakák száma alapján képződő idegenforgalmi adó. Közvetett hatásnak tekinthető az önkormányzatok helyi adóbevételének alakulása és a kapott állami támogatás (minden IFA 1 forint után 2 forint állami támogatás jár az önkormányzatoknak) (1990. ÉVI C. TÖRVÉNY A HELYI ADÓKRÓL; hatály: 2008.II.19–2008.XII.31.).

A helyi adó bevételek 2000 és 2006 közt a régió partközeli településein 60,4%-kal, a további településeken 78,2%-kal, így a régió településein összességében 64%-kal nőttek (www.kozinfo.hu.)(a Magyar Kongresszusi Iroda által ajánlott konferenciaszállodák településein –12 település – átlagosan 65%-kal).

Az idegenforgalmi adóbevétel mutatja a turizmus jelentőségét a településen, a magas aránya pedig utal a turisztikai infrastruktúra fejlettségére (MUNDRUCZÓ GY-NÉ – STONE, G. 1996). A Balaton Régióban 86 településen szednek tartózkodás utáni idegenforgalmi adót, amelynek nagysága 340 Ft (pl. Siófok, Balatonlelle) és 35 Ft (pl. Somogybabod, Visz) között mozog. Az egyes települések értékeit összegezve pedig megkapjuk a Balaton Régió adatát, ami 1 429 262 ezer Ft (saját számolás) 2006-ban. Ez az érték az országosan képződő tartózkodás utáni idegenforgalmi adó közel 30%-a, ami azt mutatja, hogy a balatoni önkormányzatok bevételeiben a turizmusból származó bevételek a vendégéjszakák számának csökkenése ellenére fontos szerepet játszanak. A tartózkodás utáni idegenforgalmi adó kb. 50%-a a MKI által ajánlott konferenciaszállodák településein képződik a régióban, ami a konferenciaturizmus jelentőségére utal.

3.1.2. A konferenciaturizmusnak a foglalkoztatásra gyakorolt hatása

A turizmus egyik legfontosabb gazdasági hatásának a munkahelyteremtés tekinthető. 2004-ben a multiplikátor hatásokat figyelembe véve Magyarországon minden nyolcadik munkahely a turizmusnak volt köszönhető. A KSH szatellit számlák alapján végzett becslése szerint az itt foglalkoztatottak száma 398 ezer fő volt, ami a foglalkoztatottak 8,3%-át tette ki (MICHALKÓ G. 2007). A Szálláshely szolgáltatás és vendéglátás nemzetgazdasági ágban foglalkoztatottak száma 2007-ben 156 100 fő (a foglalkoztatottak 4%-a) (KSH, 2008).

A balatoni turizmus talán legfontosabb jellemzője a szezonálitás, amihez a munkaadók gyakran a munkavállalók csak az adott időszakra történő felvételével alkalmazkodnak.

A konferenciaturizmus lebonyolításában elsősorban a kereskedelmi szálláshelyek játszanak szerepet. A kereskedelmi szálláshelyek létszámadatait vizsgálva megállapítható, hogy 2001-ről 2006-ra, a partközeli és a távolabbi településeken együtt a foglalkoztatottak száma 9,5%-kal nőtt, míg a kiadható férőhelyek száma 8,3%-kal csökkent. (Az utóbbi értéket jelentősen befolyásolja a kempingek férőhelyeinek 44%-os csökkenése).

A foglalkoztatottak száma elsősorban a vízparti üdülturizmussal foglalkozó térségben csökkent, például Siófokon, Balatonföldvár, Tihanyban, Fonyódon, és leginkább a gyógy- és termálturizmusra, valamint a konferenciaturizmusra építő településeken nőtt, így Hévízen, Zalakaroson, Tapolcán, Alsópáhokon, Balatonkenesén vagy Balatonalmádiban.

A munkanélküliség a régió egészében 27%-kal nőtt 2000 és 2006 közt. Azon a 12 településen, ahol az MKI által ajánlott 28 konferenciaszálloda található, csak átlagosan 14%-kal, ami a létesítmények foglalkoztatás terén játszott szerepére utal.

3.1.3. A konferenciaturizmusnak a beruházásokra gyakorolt hatása

A szálláshely szolgáltatás és vendéglátás gazdasági ágban a beruházások értéke 2007-ben 49,6 milliárd forint volt, 9,5%-kal több mint az előző évben, miközben a nemzetgazdaság egészét a stagnálás jellemezte (KSH, 2008).

A Balaton Régióban a legjelentősebb turisztikai beruházásokat a 2000-ben alakult SCD Csoport tervezi. Stratégiai céljuk, hogy a térség a külföldi és a magyar turisták számára is elérhető árszínvonalú, ugyanakkor magas minőségű szálláshely-kínálattal és színvonalas szolgáltatásokkal rendelkező desztinációvá váljon.

A cégcsoport 2005-ben elindította turizmus fejlesztési programját, amellyel az ezt követő 6–7 év során 100 milliárd forintos beruházást valósítanak meg a régióban. Ezek várhatóan 1500–1800 új munkahelyet teremtenek, és az adók fizetése révén, éves szinten 8–9 milliárd forinttal járulnak hozzá a balatoni települések és az állam bevételeihez (SCD, 2007).

A tervek szerint a stratégiai fejlesztési program megvalósítása a Balaton körül öt stratégiai régióban történne. Konferencia szállodák és MICE-hoz kapcsolódó létesítmények építése a Balatonnál az A1, a B, és a D régióban várható.

Balaton-felvidék (D): Badacsony, Szőlőskert Hotel és Borászda (2009). Négy csillagos hotel, szőlőkert és minta borászat, konferencia és bemutatótermekkel.

Déli part (B): Zamárdi, Panoráma Hotel (2010). Négy csillagos szálloda, wellness-, sport- és konferencia lehetőségekkel; Balatonszemes, Szemesi Yacht Hotel (2014). Négy csillagos szálloda, fedett sport, konferencia- és wellness létesítményekkel.

Keleti Part (A1): Balatonfüred, Füred Resort (2010). Exkluzív üdülőpark, melyben 5 csillagos szálloda és hasonló besorolású üdülőházak épülnek.

3.1.4. A konferenciaturizmusnak a fizetési mérlegre gyakorolt hatása

A fizetési mérleg egy gazdaság (ország) adott időszakának (általában egy évnek a pénzügyi folyamatait mutatja be, részletesen tartalmazza az ország lakosainak, vállalkozásainak, szervezeteinek tranzakcióit a külvilággal. A fizetési mérlegben a szolgáltatások között kiemelt szerepe van a turizmusnak, mint láthatatlan exportnak.

A Magyar Nemzet Bank a folyó fizetési mérlegében 2007-ben idegenforgalom jogcímen 3450 millió euró bevételt mutatott ki, amelynek értéke 2%-kal haladta meg az előző évit (3599 millió euró). Mivel azonban az utasforgalmi kiadások összességében 26%-kal nőttek, így az egyenleg jelentős mértékben (24%-kal) romlott.

A folyó fizetési mérleg alakulásában a konferenciaturizmus azért játszik fontos szerepet, mert a konferenciákra, meetingekre érkező külföldiek, de a különböző ülésekre utazó magyar vendégek is jóval többet költenek (akár hat-nyolcszorosát is) mint a szabadidős turisták (magas színvonalú szálláshelyeken laknak és jóval több szolgáltatást vesznek igénybe).

3.2. A konferenciaturizmus társadalmi és kulturális hatásai

Az eseményeknek direkt szociális és kulturális hatása van – pozitív és negatív egyaránt – a résztvevőkre, a vendéglátó település lakóira és vállalkozóira egyaránt. Az események szervezőinek feladata, hogy meghatározzák, és előre jelezzék ezeket, minden előre látható pozitív hatást fejleszteni és maximalizálni kell, a negatívakat pedig el kell hárítani. A negatív hatásokat tudatosan kell irányítani, a jó tervezés nélkülözhetetlen (GETZ, D. 1998).

A társadalmi hatások közül talán a legfontosabb a munkahelyek számának növekedése, a konferenciaszállodák létesítése ráadásul szélesíti is a munkahelykínálatot, korábban nem lévő

munkahelyek jelenhetnek meg (pl. tolmács, teremrendező, rendezvényszervező, technikus) a konferenciahelyszíneken. Ezek a szállodák egész évben üzemelnek, működésük tehát hozzájárul a Balaton Régióban a szezonális foglalkoztatás csökkentéséhez.

A nemzetközi ülések szervezése és lebonyolítása során a nyelvtudás elengedhetetlen, de természetesen a szakmai hozzáértés is, így a nyelvtanulás, de a turizmussal kapcsolatos szakmák oktatása is felértékelődött. A Balaton Régióban a Keszthelyi és a Veszprémi Egyetemeken, valamint a Kodolányi János Főiskola síófoki intézetében folyik turisztikai szakemberképzés.

Felértékelődnek a helyi kultúra és a művészetek is, hiszen a fakultatív programokon ezek bemutatása a jellemző. Gyakran szerveznek kulturális programokat (például koncertet, színházi előadást, múzeumlátogatást) a konferenciák résztvevői számára.

A konferenciaturizmus hozzájárul egy település image-nek a javulásához is, mivel ezekről az ülésekről gyakran hírt adnak a televízióban, rádióban.

Az ülések színvonalas lebonyolítása érdekében fontos a közbiztonság javítása a fogadó településen, mivel a konferenciákra gyakran ismert politikusok, szakemberek érkeznek.

A turizmus legfontosabb negatív hatása véleményem szerint, hogy hozzájárulhat a társadalmi kapcsolatok, valamint a családok felbomlásához, mivel a munkaidő gyakran éjszakába nyúló. Ez a hagyományos életritmust felborítja, ami párkapcsolatokat és a baráti kapcsolatokat gyakran tönkreteszi.

Részben negatív hatásnak tekinthető a szezonális munkaerő megjelenése, mivel gyakran nem szakképzettek, így segítségükkel minőségi szolgáltatás nem nyújtható, valamint elvonják a munkalehetőséget a helyiek elől.

3.3. A konferenciaturizmus környezeti hatásai

A konferenciaturizmus fejlesztése pozitív hatással van a természeti környezet állapotára. Megköveteli a fogadó településen a környezet rendezettségét és a tisztaságot, valamint a fejlett települési infrastruktúrát (pl. elegendő parkolóhely meglétét).

4. Összefoglalás

A konferenciaturizmus a turizmusipar egyik leggyorsabban fejlődő és legnagyobb haszonnal járó üzletága. Fejlesztése hozzájárulhat egyes régiók (így pl. a Balaton Régió) versenyképességének a javulásához. Hozzájárul a turisztikai szezon megnyújtásához, így nő a vendégek száma, akik többet költenek, ezért nő a vállalkozások és az önkormányzat bevétele is. Javul a foglalkoztatottság, ennek hatására növekednek a lakosság bevételei is, akik többet költenek, így a többi vállalkozás is fejlődésnek indul a településen. Ezt látva új befektetők jelennek meg, javítva a térség turisztikai infrastruktúráját.

Irodalom

- BIHARI T. (2004) Jövedelmező, de drága üzletág. (Interjú Niklai Ákossal, a Magyar Szálloda Szövetség elnökével) Népszava, 2004. nov. 8.
- BUDAY-SÁNTHA A. (2007) A Balaton-régió fejlesztése. Saldo, Budapest
- DAVID L. – BUJDOSÓ Z. – PATKÓS CS. (2003) A turizmus hatásai és jelentősége a területfejlesztésben – In: Süli-Zakar I. szerk.: A terület és településfejlesztés alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
- GETZ, D. – ANDERSON, D. – SHEEHAN, L. (1998) Roles, issues and strategies for conventions and visitors bureaux in destination planning and product development: A survey of Canadian bureaux. *Tourism management*, 19(4), pp. 331-340.

- MICHALKÓ G. (1998) A konferenciaturizmus Budapesten – In: Glatz F. szerk.: Magyarország az ezredfordulón. Budapest
- MICHALKÓ G. (2007) A turizmuselmélet alapjai. Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár
- MUNDRUCZÓ GY-NÉ – STONE, G (1996) Turizmus. Elmélet és Gyakorlat. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- TRIBE, J. (1999) The Economics of Leisure and Tourism. BH, 2nd Edition, pp. 271-296.
- KSH (2007) Jelentés a turizmus 2006. évi teljesítményéről
- KSH (2008) Jelentés a turizmus 2007.évi teljesítményéről
- SCD (2007) Balaton Fejlesztési Program
- www.hcb.hu. A Magyar Kongresszusi Iroda honlapja. (2008-09-14)
- www.kozinfo.hu. Önkormányzati, közigazgatási információs rendszer. (2008-09-14)
1990. évi C. törvény a helyi adókról (hatály: 2008.II.19- 2008.XII.31.)